

Redegørelse om aluminiumprojektet

med udgangspunkt i de nu gennemførte undersøgelser,
herunder den strategiske miljøvurdering (SMV)

Redegørelse om aluminiumprojektet

med udgangspunkt i de nu gennemførte undersøgelser,
herunder den strategiske miljøvurdering (SMV)

Indhold

3 Forord

4 Sammenfatning

- 4 Projektets status, udvikling og økonomiske påvirkning
- 4 Strategisk miljøvurdering
- 5 Regional konsekvensanalyse
- 6 Uddannelses- og kompetenceudviklingsystemet

7 Aluminiumsprojektets udvikling siden 2006

- 9 Miljøkonsekvensvurdering af aluminiumsprojektet
- 9 Forhandlinger mellem Selvstyret og Alcoa

11 Strategisk Miljøvurdering (SMV)

- 11 De faglige anbefalinger
- 12 Anbefaling om opfølgning/monitoring
- 12 Rapporter, borgermøder, seminarer m.m.

15 Samfundsøkonomisk analyse

17 Regionaløkonomisk analyse

19 Betydningen for uddannelses- og kompetenceudviklingsystemet

- 20 Muligheder for opkvalificering, efteruddannelse og omskoling
- 20 De kompetencegivende uddannelser

21 Regional social og samfundsmæssig konsekvensanalyse

- 21 Påvirkninger af bosætningsmønstret og befolkningssammensætningen
- 22 Identifikation af negative konsekvenser og fokus på afhjælpning af disse
- 23 Lokal forankring af samfundsudviklingen

24 Referenceliste

Redaktion: Departementet for Erhverv og Arbejdsmarked

Desuden bidrag fra Departementet for Boliger, Infrastruktur og Trafik,
Departementet for Indenrigsanliggender, Natur og Miljø,
Departementet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke samt
Greenland Development

Relevante rapporter, baggrundsinformation og nyheder kan hentes på www.aluminium.gl

Billeder og illustrationer: Greenland Development A/S

Grafisk opsætning: NUISI Grafik

Forord

Siden aluminiumprojektet tog sine første skridt for over fire år siden, er der sket meget. Mange af projektets mulige konsekvenser – både de positive og negative – er blevet undersøgt.

Den første politiske behandling i Inatsisartut skete tilbage i april 2007 ved behandlingen af "Redegørelse om Energiintensiv Industri i Grønland". Blandt de mange emner som det dengang blev påpeget burde arbejdes videre med i den fortsatte udvikling af projektet, var en Strategisk Miljøvurdering (SMV).

SMV'en blev igangsat ud fra danske retningslinjer, da Grønland ikke har lovgivning på området. En SMV opererer med et bredt miljøbegreb, som ud over miljø og natur også omfatter kulturhistoriske fortidsminder, sundhed og regional udvikling. Af andre samfundsmæssige undersøgelser er der også gennemført konsekvensanalyser for samfunds- og regionaløkonomien, regionale sociale forhold samt påvirkning af uddannelses- og kompetenceudviklingssystemet.

Dette grundige forarbejde betragter Naalakkersuisut som et naturligt led i processen for at få skabt så meget klarhed om dette store projekt som muligt. Da projektet vil få stor indflydelse på vores samfunds videre udvikling, har det været vigtigt at få et indgående kendskab til de mulige konsekvenser, som projektet vil medføre, også for de kommende generationer.

Offentligheden har haft mulighed for at følge med i processen, både gennem borgermøder og gennem offentliggørelse af de analyser, der understøtter denne redegørelse. Offentligheden har dermed kunnet tage del i debatten om projektets videre udvikling. Denne mulighed har mange borgere benyttet sig af, og det er Naalakkersuisut meget tilfreds med.

I hele forløbet har der parallelt med udviklingen af aluminiumprojektet været en konstruktiv dialog mellem Naalakkersuisut og Inatsisartut om projektets videre forløb. Det gælder ikke mindst Inatsisartuts Aluminiumsudvalg, som varetager spørgsmålene vedrørende projektet. Dette samarbejde ser vi med glæde frem til at fortsætte.

Naalakkersuisut vil med denne redegørelse og debatten herfra fortsætte bestræbelserne med at videreudvikle aluminiumprojektet frem mod en endelig beslutning om projektets mulige realisering. Analyseresultaterne har styrket Naalakkersuisuts vision om, at et aluminiumsværk baseret på vandkraft er en realistisk og bæredygtig vej at betræde. Med fortsættelse af det omhyggelige udviklingsarbejde vil projektet blive et vigtigt bidrag til vores fælles mål om at skabe et selv bærende samfund på et bæredygtigt grundlag. De positive effekter skal ikke kun udstrækkes til de steder, hvor nye væksterhverv spirer frem, men også inkludere befolkningen i andre byer og bygder. Vi har nemlig behov for alle arbejdsduelige kræfter i den fortsatte opbygning af vores samfund.

Ove Karl Berthelsen
Medlem af Naalakkersuisut for Erhverv og Råstoffer

Sammenfatning

Projektets status, udvikling og økonomiske påvirkning

De vandkraftpotentialer som aluminiumsprojektet omfatter, er tilstrækkeligt store og stabile til at danne basis for mange årtiers drift af energiintensiv industri. Projektets tekniske undersøgelser har ligget næsten stille i 2010, mens den strategiske miljøvurdering og de regionale konsekvensanalyser er blevet færdiggjort. De analyser, der blev gennemført i 2008-09 bekræftede dog, at etablering og drift af et moderne aluminiumsværk på den valgte lokalitet i Maniitsoq er meget realistisk.

Såfremt Grønland kan nå til enighed med Alcoa om en række vilkår for projektets gennemførelse, herunder vilkår for tilknytning af udenlandsk arbejdskraft i anlægsfasen, koncessionsvilkår og øvrige gensidige forpligtelser, er det således muligt at gennemføre projektet. De samfundsmæssige analyser dokumenterer med tilstrækkelig sikkerhed, at projektets realisering vil bidrage til en langsigtet selv bærende økonomisk vækst. Analyserne nævner dog også nogle områder, hvor der kan være utilsigtede effekter, og områder, hvor den gavnlige effekt af et aluminiumsværk i høj grad vil afhænge af en fælles indsats, fra virksomhedernes, selvstyrets, kommunernes og borgernes side for at uddanne og mobilisere flere af vore landsmænd til at deltage i samfundets forsørgelse.

I den kommende fase af projektet vil der skulle foregå en række forhandlinger mellem projektet på den ene side, og Grønlands Selvstyre på den anden - samt med Qeqqata Kommunia, så alle parterne kan opnå størst muligt overblik over projektets kort- og langsigtede økonomi, samt de gensidige forpligtelser som Alcoa, Grønlands Selvstyre og Qeqqata Kommunia vil skulle påtage sig. Naalakkarsuisut planlægger at inddrage nøgleinteressenterne på arbejdsmarkedet samt kommunerne i relevante dele af dette arbejde.

Strategisk miljøvurdering

Den strategiske miljøvurdering peger i sin samlede konklusion først og fremmest på, at på ét område har fagekspertisen anbefalet, at aluminiumsprojektet ikke gennemføres i sin nuværende form. Grønlands Nationalmuseum og Arkiv vurderer således, at de kulturhistoriske værdier ved Tasersiaq, som er udpeget som reservoir for det største vandkraftpotentialer, bør bevares og fredes. Derudover har den fagekspertise, som har bidraget til den strategiske miljøvurdering, ikke peget på forhold, som har fået dem til at anbefale en opgivelse af de to vandkraftpotentialer, Tasersiaq og Tarsartuup Tasersua, eller den af Qeqqata Kommunia foreslåede placering af et aluminiumsværk. Inden for hvert område har fagekspertiserne en række konkrete anbefalinger til senere, opfølgende undersøgelser.

Den overordnede anbefaling fra den strategiske miljøvurdering er:

- at de anbefalinger, som fagekspertiserne er fremkommet med på grundlag af de gennemførte undersøgelser, gøres til genstand for en politisk vurdering af og beslutning om, hvorvidt aluminiumsprojektet ønskes fortsat, ændret, udsat eller skrinlagt.
- at der igangsættes et lovforberedende arbejde med henblik på, at der i 2012 kan fremsættes forslag til en Inatsisartutlov om strategisk miljøvurdering.
- at der, når aluminiumsprojektet måtte blive endeligt vedtaget, afsættes midler til monitorering af et udvalg af de områder, som indgår i den strategiske miljøvurdering. Forventningen er, at der bliver et økonomisk behov på i alt 11 mio. kroner for den samlede SMV monitorering over 10 år. Udgiften til monitorering vil efter forhandling eventuelt i et vist omfang kunne deles mellem Selvstyret og den kommende bygherre.

Naalakkersuisut mener, at den løbende fremdrift og udvikling af aluminiumsprojektet skal ske på et oplyst grundlag samt en løbende politisk stillingtagen til udviklingen af vores samfund. Det er derfor relevant med denne redegørelse helt overordnet at fremlægge de betragtninger som den strategiske miljøvurdering (SMV) er fremkommet med, således at vilkårene for projektets videreførelse på dette punkt er kendt og gjort til mulig genstand for debat.

Naalakkersuisut mener ikke, at der på nuværende tidspunkt er grundlag for politisk stillingtagen til de to sidstnævnte anbefalinger. Som det fremgår, har den gennemførte SMV været en meget omfattende og ressourcekrævende proces. Den har samtidig haft væsentlige overlap med projektets VVM-proces (Vurdering af Virkninger på Miljøet).

Det vil derfor være hensigtsmæssigt med en grundig evaluering af den gennemførte SMV-proces i forbindelse med dette projekt, og sammenligning med SMV-processer som har været gennemført i andre lande, før vi som politikere tager stilling til behovet for eventuel lovgivning og udformningen heraf på området.

Regional konsekvensanalyse

Formålet med den sociale og samfundsmæssige konsekvensanalyse er at få analyseret hvilke samfundsændringer, der potentielt vil kunne ske på regionalt niveau, hvis der bliver etableret en aluminiumsmelter i Maniitsoq.

Den største umiddelbare forandring vil blive, at der vil ske en ændring af regionernes bosætnings-

mønster og sammensætningen af befolkningen. Det skyldes, at der er en forventning om, at en aluminiumsmelter vil beskæftige mellem 1.100 og 1.200 ansatte. Størstedelen af denne gruppe af personer vil blive rekrutteret fra det øvrige Grønland samt til en vis grad fra andre lande.

En ny virksomhed i den størrelsesorden vil betyde store omvæltninger både i Maniitsoq og i resten af Grønland, og det vil afføde en række konsekvenser. Nogle af disse konsekvenser vil være overvejende positive, mens andre vil være overvejende negative.

Analysen kommer først ind på hvilke typer forandringer, Grønland kan forvente, der ville ske, og dernæst ind på, hvad man skal være opmærksom på, så Grønland får taget bedst muligt hånd om de mulige negative konsekvenser, inden de eskalerer.

Uddannelses- og kompetenceudviklingssystemet

1.100 til 1.200 nye arbejdspladser. Så mange arbejdspladser kan der forventes, hvis aluminiumsværket i Maniitsoq bliver en realitet. Hovedparten af de nye arbejdspladser vil fortrinsvis gå til de ufaglærte. Det er en stor udfordring for det grønlandske samfund, idet det kræver en stor uddannelsesindsats – både i relation til at få opkvalificeret flere ufaglærte og ud-

dannet flere faglærte.

I øjeblikket findes der forskellige former for opkvalificering, efteruddannelse og omskoling. Det drejer sig blandt andet om Piareersarfiit, PKU-kurser, revalideringsforordningen. Særlig tilslutningen til Piareersarfiit er stor. Derfor vil det være relevant at overveje, hvorvidt der skulle tilføres flere ressourcer til Piareersarfiit og omskolingsindsatsen, hvis aluminiumprojektet eller andre storskala-projekter bliver en realitet.

Og den samme tendens oplever man i relation til de kompetencegivende uddannelser. I øjeblikket er der et stort pres på landets uddannelsesinstitutioner i relation til elevoptag. Det betyder konkret, at der i dag er mangel på ordentlige undervisningslokaler, kollegier, kvalificerede lærerkræfter og ikke mindst: praktikpladser. Hvis uddannelsessektoren – udover det øgede optag - ligeledes skal uddanne endnu flere unge til det kommende aluminiumsprojekt eller andre storskala-projekter, så skal man allerede nu begynde at planlægge, hvordan disse ambitiøse mål kan indfries. Initiativerne på området vil ske i tæt samarbejde med udformningen af den regionale udviklingsstrategi, som igangsættes i samarbejde mellem blandt andre Selvstyret og kommunerne.

Aluminiumsprojektets udvikling siden 2006

Aluminiumsprojektet har nu været under udvikling i mere end fire år. Vi ved i dag, at

- Det er teknisk muligt at gennemføre projektet
- Vandkraftpotentialerne er brugbare og langtids-sikre
- Projektets rentabilitet vil kunne forbedres væsentligt ved at anvende billigere procesteknologi og fortrinsvis kinesisk/asiatisk arbejdskraft i anlægsfasen
- Den positive effekt på samfundsøkonomien vil blive størst, hvis vi direkte eller indirekte kan aktivere flere ledige, eller personer som i dag er beskæftiget i mindre lønsomme erhverv.
- Området omkring Tasersiaq rummer kulturhistoriske minder af et omfang, der gør, at Grønlands Nationalmuseum og Arkiv har anbefalet at hele Tasersiaq fredes
- Resultaterne fra de øvrige undersøgelser inden for blandt andre den strategiske miljøvurdering (miljø, natur, sundhed, regional udvikling) har ikke givet anledning til at revurdere projektet.

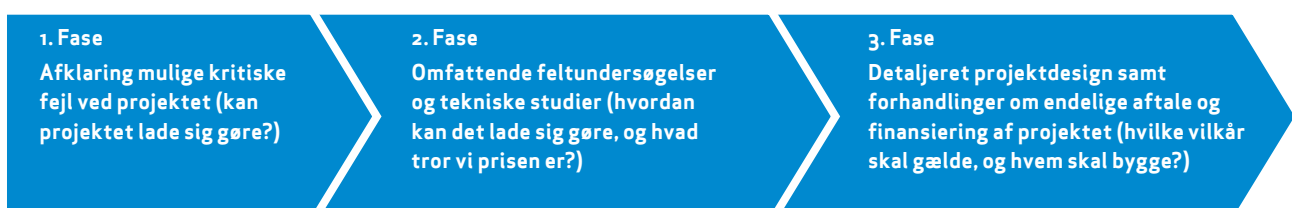
Der mangler endnu specifikke studier af projektet, som fastlægger:

- Produktionsteknologi, endelig projektudformning og projektøkonomi
- Miljøkonsekvensvurdering i form af vurdering af virkninger på miljøet (VVM) (er under udarbejdelse)
- Behovet for klare rammer (Hvilke krav vil vi som værtssamfund stille, hvilke vilkår vil vi stille op for anlægsprojektet og det fremtidige aluminiumsværks drift?)

De tekniske studier har stået mere eller mindre stille siden efteråret 2009, hvor det blev klart, at man måtte afvente en politisk stillingtagen til spørgsmålet om eventuel fredning af Tasersiaq. Hertil kommer, at vurderingerne af anlægsomkostningerne har vist, at projektet vil være betydeligt dyrere end konkurrerende projekter i andre lande. Omkostningerne vil dog kunne nedbringes væsentligt, hvis det gøres muligt at anvende kinesisk teknologi og arbejdskraft i henhold til de retningslinjer, der er gældende i andre lande, hvor der udvikles tilsvarende store erhvervsprojekter.

Naalakkersuisut påtænker derfor i den kommende tid at igangsætte et udredningsarbejde med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og andre nøgleinteressenter. Arbejdet skal belyse de økonomiske muligheder og vilkår i Grønland for at skabe et så stort, internationalt konkurrencedygtigt projekt, og bidrage til skabelse af de nødvendige lovgivningsmæssige rammer. En vigtig del af arbejdet vil være at sikre hensynene til miljø og arbejdsmiljø under anlægsarbejdet, samt varige muligheder for beskæftigelse og udviklingsmuligheder for grønlandske virksomheder og arbejdere.

Projektet er fortsat i sin 2. udviklingsfase, som ifølge aftalen med Alcoa skal afsluttes med en beslutning omkring Grønlands eventuelle medejerskab. Projektets 3. og sidste udviklingsfase før etablering vil fokusere på at lave detaljeret udformning/design af hele anlægsprojektet. Sideløbende hermed vil en række forhandlinger mellem projektet og Grønlands Selvstyre, samt med Qeqqata Kommunia skulle gen-

Figur 1. Aluminiumsprojektets 3 udviklingsfaser som defineret i MoU-aftalen.

nemføres, så parterne kan opnå størst muligt overblik over projektets kort- og langsigtede økonomi, samt de gensidige forpligtelser som projektejer, Grønlands Selvstyre og Qeqqata Kommunia vil påtage sig.

Der udestår således stadig væsentlige og afgørende studier og forhandlinger.

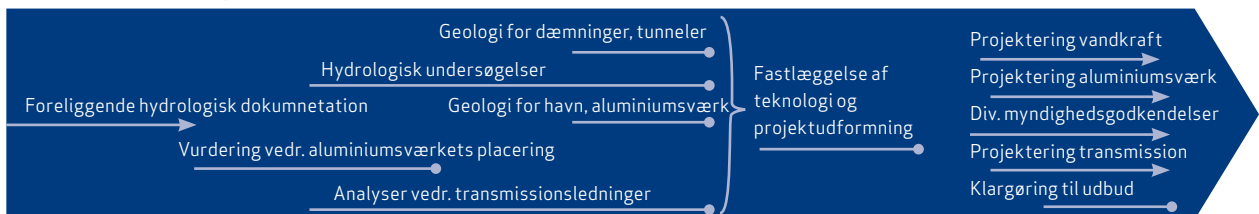
Disse studier og forhandlinger drejer sig dog ikke om projektet kan lade sig gøre, men derimod **hvordan** vi bedst muligt kan realisere projektet, forudsat at Inatsisartut ønsker det, og forudsat, at par-

terne kan nå til enighed om de vilkår, der skal gælde for projektets anlæg og drift.

I sammenligning med mange andre projekter andre steder i verden, er det tydeligt, at projektet er skredet relativt hurtigt frem.

Imidlertid ser vi i dag projekter - især i Mellemøsten og Asien - som har en endnu kortere udviklingsperiode. Dette skyldes ofte en stærk statslig opbakning, gennem en meget målbevidst erhvervsudviklingspolitik og massive offentlige investeringer.

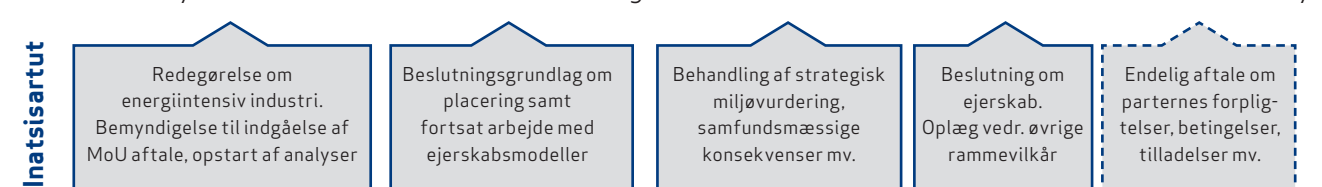
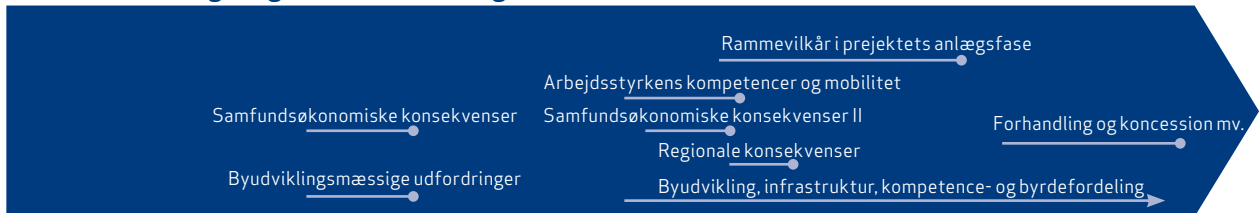
Tekniske undersøgelser

Miljømæssige undersøgelser

Samfundsmæssige- og markedsundersøgelser

Figur 2. Oversigt over undersøgelser og overordnet politisk proces

Grønland har dog langt fra samme økonomiske styrke og administrative volumen som disse lande, og det er vigtigt, at der er gennemført relevante undersøgelser forud for de afgørende beslutninger om aluminiumsindustriens mulige etablering i Grønland. Nedenstående figur viser i oversigtsform de vigtigste processer, der er gennemført i projektet indtil nu – samt de processer, der endnu mangler.

Udover de ovennævnte processer inden for rammerne af projektet, er det også værd at nævne de processer, som relaterer sig til opkvalificeringen af arbejdsstyrken, herunder indsatsen inden for erhvervsuddannelser. De er væsentlige for at sikre grundlaget for aluminiumsprojektet, samtidig med at de har et bredere samfundsmæssigt sigte, og ikke blot skal rettes mod dette projekt men mod arbejdsmarkedet som helhed.

Miljøkonsekvensvurdering af aluminiumsprojektet

Som en integreret del af projektet skal der gennemføres en miljøkonsekvensvurdering (VVM-redegørelse). En VVM beskriver alle forhold omkring et konkret projekt, og det er en VVM der benyttes til at beslutte om et konkret projekt skal gennemføres eller ej. Det er byggherre, der udfører en VVM for et konkret projekt, som skal endeligt godkendes af myndighederne. Miljøkonsekvensvurderingen (VVM) er således den undersøgelse, som projektet skal miljøgodkendes på.

Når VVM er udarbejdet, skal den i offentlig høring. I den afsluttende godkendelsesproces kontrollerer miljømyndigheden, at alle undersøgelser er gennemført i overensstemmelse med den fastsatte standard, og fastsætter på den baggrund betingelser for godkendelsen, samt krav til løbende monitoring af projektets overholdelse af de fastsatte vilkår.

De anvendte standarder og normer for projektets VVM-redegørelse er fastsat i samarbejde mellem projektet og Selvstyrets enheder.

Der er en bekendtgørelse for VVM-redegørelser undervejs, hvorefter dette regelgrundlag vil være helt på plads. Herudover er der også en ny miljølov på vej. Begge dele er med til at sætte rammer for projektet, der skal sikre miljøets og samfundets interesser over for projektet.

De krav vi stiller, bør være på et højt niveau, og genkendelige fra andre lande i Arktis. Det er lande, der har erfaring med industrien, og med myndighedskontrol heraf..

I 2008 og 2009 er der i forbindelse med miljøkonsekvensvurderingen (VVM) gennemført en lang række såkaldte baselinestudier, som skal vise hvor-

dan forholdene inden for miljø, natur, samfund, kultur og sundhed er i dag. Disse studier er nu afsluttet, og projektet har dermed dokumenteret hvad udgangspunktet er, så man efterfølgende vil kunne vurdere den reelle udvikling.

Når den endelige tekniske udformning af projektet er klar, vil det være muligt at færdiggøre miljøkonsekvensvurderingen. Derefter vil myndighederne kunne fastsætte, hvilke relevante tiltag projektet kan og skal tage.

Denne myndighedsbehandling og efterfølgende godkendelse er en forudsætning for den endelige igangsættelse af projektet. Det skal derfor sikres, at vores miljømyndighed kan opbygge tilstrækkelig kapacitet til at gennemføre den fornødne sagsbehandling af en meget detaljeret og omfattende miljøkonsekvensvurdering.

Forhandlinger mellem Selvstyret og Alcoa

De løbende forhandlinger mellem Selvstyret og Alcoa har særligt fokuseret på at fastlægge hvilke forhold, der skal afklares mellem parterne i den videre proces. Projektets udvikling er nu så langt fremme, at man med de sidste tekniske studier vil kunne fremkomme med en anlægspris, der vil gøre Naalakkersuisut i stand til at fremlægge et beslutningsgrundlag omkring et eventuelt grønlandsk medejerskab.

Spørgsmålet om ejerskab handler ikke kun om investeringsrisiko og -afkast, men også om, hvorledes Grønlands beslutning vil påvirke projektets private investorer og projektets mulige långivere. Som ansvarlige politikere skal vi således i valget af ejerskabsmodel ikke kun se på Grønlands egen økonomiske situation og udvikling. Vi må også vurdere, hvordan de vilkår vi tilbyder projektet vil påvirke dets lønsomhed i positiv eller negativ retning.

Det beslutningsgrundlag kan Naalakkersuisut først fremlægge, når projektets anlægs- og driftsøkonomi i de to forskellige ejerskabsscenarioer er nærmere klarlagt.

Fokus i forhandlingerne netop nu er på rammerne for projektet – både under anlægs- og driftsfasen. Det drejer sig især om hvilke krav og vilkår, der vil være til projektet fra samfundets side.

Hvis projektet skal realiseres, må det nødvendigvis være internationalt konkurrencedygtigt, og vi skal som samfund derfor prioritere vore krav, og samarbejde med den udenlandske investor om at skabe betingelser som er gode for virksomheden såvel som for vores samfund..

Eksempler på dette er den klimaaf tale Naalakkersuisut har forhandlet på plads med den danske

regering, det fortsatte arbejde med at hjemtage ud-lændingeområdet, spørgsmålet om lokal beskæfti-gelse og oprettelse af praktikpladser på aluminiums-værket, samt et igangværende arbejde med at ud-forme mulige koncessionsvilkår, som sikrer et godt og langsigtet udbytte til samfundet, samtidig med at projektet skal være internationalt konkurrencedyg-tigt.

Der vil på en række øvrige områder også skulle ses på rammevilkårene i takt med at forhandlingerne intensiveres. Når projektet efter forventning når sin 3. og sidste udviklingsfase i 2011, vil der skulle gennemføres konkrete forhandlinger omkring de samlede vilkår for projektet. Tidspunktet for en endelig beslutning fra projektejers side om dets realisering vil dermed være rykket nær.

Strategisk Miljøvurdering (SMV)

En strategisk miljøvurdering (SMV) er et redskab for den politiske beslutningsproces, når der skal tages beslutning om politiske planer og strategier. Den strategiske miljøvurdering i relation til aluminiumsprojektet har undersøgt og vurderet en række forhold omkring miljø, natur, sundhed og kulturhistorie. Den strategiske miljøvurdering anbefaler blandt andet, at disse undersøgelser inddrages i den politiske vurdering af og beslutning om aluminiumsprojektets eventuelle fortsættelse.

De første forberedelser til den strategiske miljøvurdering skete i slutningen af 2006, og arbejdet er nu afsluttet. SMV har haft sit eget budget med i alt 15 mio. kr. over fire finansår (2007-2010). Der er blevet udarbejdet 15 baggrundsrapporter, afholdt tre runder af borgermøder, afholdt et internationalt seminar, tilgængeliggjort meget information på NunaGIS og skrevet en afsluttende SMV rapport. Alt materiale i relation til den strategiske miljøvurdering kan hentes på hjemmesiden www.smv.gl.

Den strategiske miljøvurdering peger i sin samlede konklusion først og fremmest på, at på et område har fagekspertisen anbefalet, at aluminiumsprojektet ikke gennemføres i sin nuværende form. Det drejer sig om Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, der vurderer, at de kulturhistoriske værdier ved de kommende vandkraftværkers søer bør bevares og fredes. Derudover har den fagekspertise, som har bidraget til den strategiske miljøvurdering, ikke peget på for-

hold, som har fået dem til at anbefale en opgivelse af de to vandkraftpotentialer, Tasersiaq og Tarsartuup Tasersua, eller den af Qeqqata Kommunia foreslåede placering af et aluminiumsværk.

Den overordnede konkluderende anbefaling fra den strategiske miljøvurdering er:

- at de anbefalinger, som fagekspertiserne er fremkommet med på grundlag af de gennemførte undersøgelser, gøres til genstand for en politisk vurdering af og beslutning om, hvorvidt aluminiumsprojektet ønskes fortsat, ændret, udsat eller skrinlagt.
- at der igangsættes et lovforberedende arbejde med henblik på, at der i 2012 kan fremsættes forslag til en Inatsisartutlov om strategisk miljøvurdering.
- at der, når aluminiumsprojektet måtte blive endeligt vedtaget, afsættes midler til monitoring af et udvalg af de områder, som indgår i den strategiske miljøvurdering.

De faglige anbefalinger

Miljø. Baseret på erfaringer fra Island forudses der ingen større miljøforurening af nærmiljø eller omgivelser fra hverken aluminiumsværk eller vandkraftværk. Den væsentligste miljøpåvirkning, som dog ikke har nogen lokal påvirkning på miljøet, er den relativt store udledning af CO₂ fra værket. Desuden vil der være en udledning fra værket af blandt andet af SO₂, fluorider, PAH'er, partikler og PFC-gasser.

I relation til udledningen af CO₂ er der blevet lavet en livscyklusvurdering (LCA). Denne livscyklusvurdering konkluderer, at et nyt aluminiumsværk placeret i Grønland og baseret på vandkraft vil udlede meget mindre CO₂ end tilsvarende nye værker, som måtte blive bygget andre steder i verden og, som måtte være baseret på andre energikilder.

Hvis en fremtidig global klimaafteale kan udformes således, at al CO₂-udledning pålægges kvoter/afgifter, vil et aluminiumsværk i Grønland stå meget gunstigt i konkurrencen med værker i udlandet, der anvender fossile brændsler. Derimod ville en ensidig forpligtelse fra Grønlands side til at betale CO₂-kvoter for værkets udledning påvirke Grønlands eller projektets økonomi negativt.

Det anbefales, at disse forhold tages med i den samlede politiske afvejning, og spørgsmålet er allerede implementeret i Naalakkersuisuts klimastrategi.

Natur. Baseret på erfaringer fra Island forventes der ingen alvorlig påvirkning af hverken dyreliv eller planter fra hverken aluminiumsværk eller vandkraftværk. Der vil ske en lokal påvirkning af forskellige bestande, som i konkrete områder forventes at forsvinde eller blive formindsket, men i det samlede område øst for Maniitsoq forventes der ingen væsentlige ændringer i bestandenes samlede størrelse.

Rensdyrene bliver særskilt undersøgt. Fra 2008 til 2010 har 40 rensdyr været mærket med radiosender, som har givet meget værdifulde oplysninger om rensdyrenes bevægelser i området, før et muligt anlæg af vandkraftværker.

Det anbefales, at der gennemføres nye mærkninger af rensdyrene både i etableringsfasen og nogle år efter driften er igangsat. Dette er en væsentlig del af den strategiske miljøvurderings anbefaling til opfølgende monitoring.

Sundhed. Der forventes ingen alvorlig negativ påvirkning af befolkningens sundhedstilstand fra hverken aluminiumsværk eller vandkraftværker. Det forventes, at behovet for sundhedsydelse vil stige i Maniitsoq som følge af den øgede befolkning. Der er gennemført et baseline studium af befolkningens sundhedstilstand i Maniitsoq. Det anbefales, at disse undersøgelser følges op som en del af monitoringen fem år efter aluminiumsværket har startet sin produktion.

Kulturhistorie. Ved etableringen af vandkraftværkerne forventes en omfattende negativ påvirkning af de kulturhistoriske fortidsminder. Den negative påvirkning vil ske i form af, at en række væsentlige kulturhistoriske fortidsminder vil blive oversvømmet og dermed delvist nedbrudt. Grønlands Nationalmuseum og Arkiv (NKA) anbefaler, at der ikke foretages vandstandsstigninger i de søer, som skal forsyne vandkraftværkerne med vand. NKA anbefaler alternativt, at der sker en omfattende sikring af de kulturhistoriske værdier før en eventuel oversvømmelse af områderne.

Regional udvikling. Ved etablering af aluminiumsværket forventes der en forstærkning af de regionale udviklingstendenser, som allerede i dag kan registreres i Grønland. Det gælder primært fraflytning af pe-

rifere dele af Grønland set i forhold til det centrale Vestgrønland, som med etablering af et aluminiumsværk forventes at opleve en forstærket tilflytning.

Det anbefales, at der gennem den opfølgende monitoring sker en løbende opdatering af de data, som er opbygget i mobilitetsundersøgelsen. Denne løbende opdatering af data vil være et centralt element i de kommende års planlægning af den samfundsmæssige udvikling for hele Grønland.

Kumulativ undersøgelse. For området omkring Taserisq er der blevet gennemført en særlig vurdering af de samlede aktiviteter påvirkning af området. Det er vurderingen, at der er et højt aktivitetsniveau i hele området af meget forskellig karakter. Det anbefales derfor, at der sker en samlet koordinering af de mange aktiviteter fra primært råstofeftersøgning, vandkraftværk, erhvervsmæssig jagt og fiskeri samt turistaktiviteter.

Anbefaling om opfølgning/monitoring

En væsentlig del af en strategisk miljøvurdering er at anbefale inden for hvilke områder, der i de kommende år bør holdes øje med udviklingen gennem monitoring. Formålet er at holde øje med, om udviklingen på disse områder sker, som det forudses i den strategiske miljøvurdering.

Den samlede anbefaling fra den strategiske miljøvurdering omkring monitoring er, at der skal gennemføres et monitoringsprogram på kun tre af områderne under den strategiske miljøvurdering. Det gælder Natur, Sundhed og Regional udvikling.

Monitoringsprogrammet anbefales kun gennemført, hvis det politisk besluttet at igangsætte aluminiumsprojektet.

Rapporter, borgermøder, seminarer m.m.

Rapporter

De enkelte delprojekter under den strategiske miljøvurdering har løbende indhentet ekstern bistand. Det er blandt andet blevet til en række baggrundsrapporter. Alle baggrundsrapporter kan hentes fra www.smv.gl.

Miljø: LCA (livscyklusvurdering) kan siges at være en delrapport til Miljø-delprojektet, for det er i høj grad miljøspørgsmål, som behandles i en livscyklusvurdering. Ansvar for den udarbejdede livscyklusvurdering har dog været en selvstændig opgave, og livscyklusvurdering behandles derfor som et særskilt delprojekt. Miljø-delprojektet har ikke derudover fået udarbejdet særskilte baggrundsrapporter.

Aluminiumsprojektets udarbejdelse af Vurdering af Virkninger på Miljøet (VVM) hænger indholdsmæssigt tæt sammen med miljø-delprojektet i SMV-regi. VVM er dog en helt selvstændig proces, der involverer andre aktører end SMV. Derfor er der i SMV ingen henvisning til de VVM-analyser, som er lavet og vil blive lavet i relation til aluminiumsprojektet.

Natur: Lige siden starten på den strategiske miljøvurdering har Naturafdelingen haft et meget tæt samarbejde med Danmarks Miljøundersøgelser og Grønlands Naturinstitut. I direkte relation til SMV er der blevet udarbejdet en baggrundsrapport i 2008. Derudover er der blevet udarbejdet flere baggrundsrapporter i tæt samarbejde med de løbende VVM undersøgelser, som også er blevet foretaget. I forbindelse med en efterfølgende monitoring, er det forventningen, at der skal udarbejdes opfølgende baggrundsrapporter, specielt undersøgelser vedrørende rensdyrenes levevis og udbredelse før, under og efter opførelsen af aluminiumsprojektets vandkraftværker.

Sundhed: Ansvar for hele processen ligger i Departement for Sundhed. Der er blevet udarbejdet i alt fire baggrundsrapporter, to i 2007 og to i 2009. Arbejdet med delprojektet Sundhed har været koordineret med de øvrige tiltag, som Departementet for Sundhed har på området. Der lægges ligesom med delprojektet Natur op til, at delprojektet Sundhed skal monitoreres under SMV over de kommende ca. 10 år for at sundhedstilstanden kan følges både før, under og efter opførelsen af aluminiumsværket.

Kulturhistorie: Delprojektet Kulturhistorie har været udført i tæt tilknytning til de arkæologiske undersøgelser, som projektpartnerne Alcoa og Grønlands Selvstyre har fået gennemført. Den strategiske miljøvurdering har kunnet trække på to baggrundsrapporter om de arkæologiske undersøgelser. Derudover har delprojektet Kulturhistorie fået udarbejdet en baggrundsrapport om de seneste 50 års brug af landet bag Maniitsoq.

Regional udvikling: Delprojektet har kunnet trække på Greenland Developments socio-økonomiske rapporter samt på det regionaludviklingsseminar, som delprojektet arrangerede i januar 2008. Desuden har delprojektet Regional udvikling været centralt engageret i den store mobilitetsundersøgelse, der blev gennemført fra 2008 til 2010. Rapporterne derfra udgør en væsentlig del af baggrundsmaterialet for delprojektet. I 2010 har der under delprojektet også været gennemført en regional social og samfundsmæssig konsekvensanalyse. Denne delrapport indgår både som baggrundsrapport for delprojektet Regional udvikling og som selvstændigt bidrag til denne erede-gørelse for Inatsisartut på efterårsramlingen i 2010.

Kumulativ undersøgelse: I forbindelse med de indledende overvejelser om placering af aluminiumsværket viste det sig, at området omkring Tasersiaq mellem Maniitsoq og Kangerlussuaq udgør et særligt aktivt interesseområde. Der er således mange forskellige aktiviteter i gang i dette område. For at sikre en vurdering, af alle disse aktiviteters samlede påvirkning på området blev der udarbejdet en bag-

grundsrapport i form af en kumulativ undersøgelse for Tasersiaqområdet. Det blev blandt andet konkluderet, at der ikke ville ske nogen direkte påvirkning af Paradisdalen, uanset om værket skulle placeres i Sisiimiut eller i Maniitsoq.

NunaGIS: Som et helt centralt element i at gøre oplysninger fra de forskellige delprojekter under SMV tilgængelige, blev der fra starten af SMV satset målrettet på, at så meget som muligt skulle lægges på den nationale grønlandske web-GIS portal NunaGIS (www.nunagis.gl). Meget information er allerede lagt ud, og endnu mere vil komme på fremover. Endnu mangler eksempelvis de fuldt opdaterede oplysninger om linjeføringen af højspændingsledningerne. Målet er at skabe mulighed for, at alle skal kunne gå ind på NunaGIS og hente oplysninger af miljø- eller naturmæssig karakter. Denne facilitet forventes færdiggjort i slutningen af 2010.

Borgermøder

Gennem hele processen med den strategiske miljøvurdering har det været målet at gøre de indsamlede oplysninger tilgængelige for alle. Der er i den forbindelse blevet holdt flere runder af borgermøder i Sisiimiut, Maniitsoq og Nuuk, som har været de tre byer, der fra starten har været udset som potentielle værtsbyer for aluminiumsværket

I august 2007 blev der gennemført en runde med indledende borgermøder og i januar 2010 blev der gennemført en runde med afsluttende borgermøder. Ind imellem, i december 2007 og januar 2008 blev der også gennemført en høring af den første version af den strategiske miljøvurderings rapport.

Konklusionen på tilbagemeldingerne fra disse borgermøder er, at borgermøderne ikke fuldt ud le-

vede op til de forventninger om inddragelse af offentligheden, som den strategiske miljøvurdering havde til møderne. Der var flere forhold, som ikke var optimale: Materialet som blev præsenteret var ofte for komplekst for ikke-fagfolk, der var sprogbarrierer, idet de fleste præsentationer foregik på dansk, og befolkningen var ikke blevet gjort tilstrækkelig bekendt med, hvilken offentlighedsproces, der ligger i en strategisk miljøvurdering. Blandt andre disse forhold resulterede i, at de i befolkningen, som ellers deltog i processen, ikke i tilstrækkelig grad fik fremsat deres kommentarer i de sammenhænge, hvor dette ellers var forventet. Dette forringede den demokratiske beslutningsproces.

Evalueringen førte til, at man i forbindelse med de sideløbende VVM-borgermøder tilpassede mødeformen, således at der i tilknytning til det traditionelle borgermøde også blev tilbudt café-møder med stande, hvor borgerne kunne opsøge yderligere information fra plancher/video, og tale direkte eller via tolk med de folk, der havde gennemført de enkelte undersøgelser.

Seminarer m.m.

Som en væsentlig del af vidensopbygningen til brug i den strategiske miljøvurdering blev der for delprojekt Regional udvikling i januar 2008 afholdt et internationalt ekspertseminar med deltagere fra Canada, Island, Danmark, Sverige og Finland.

Under den strategiske miljøundersøgelse er der også blevet gennemført studierejser til USA, Canada, Norge og Island.

Udbyttet fra såvel seminaret som fra studierejserne indgår i den samlede, afsluttende strategiske miljøvurderings rapport.

Samfundsøkonomisk analyse

Den samfundsøkonomiske analyse har i høj grad haft fokus på virkningerne i den offentlige sektor, mens de økonomiske virkninger på den private sektor i høj grad må skønnes som stærkt positive, men vanskelige at bestemme præcist.

Hvis en person eksempelvis skifter fra et lavtlønnet erhverv til en bedre lønnet stilling i tilknytning til en kommende aluminiumsindustri, beregner den samfundsøkonomiske analyse således kun den øgede skatteindtægt, samt den beskæftigelseseffekt som personens større forbrugsmulighed forventes at skabe. Den direkte effekt i den private sektor – dvs. personen og dennes families større mulighed for at investere i egen bolig, spare op, og den indvirkning som familiens forbedrede økonomi kan have på livskvaliteten, er ikke medregnet.

I NIRAS-rapporten om aluminiumsprojektets økonomiske betydning (januar 2010) anslås det i et forsigtigt estimat, at påvirkningen på de offentlige finanser på lang sigt vil være en positiv effekt på 100 mio. kr. årligt i driftsfasen. Dette i et basisscenarie med den nuværende tilgængelige arbejdskraft i Grønland. Det betyder med andre ord, at vi har mulighed for at påvirke resultatet i en endnu mere positiv retning, såfremt vi er i stand til at få flere i beskæftigelse i de nye, produktive erhverv. Dette kan gøres på flere måder:

Øget arbejdsudbud

Et øget arbejdsudbud kan skabes ved at aktivere folk, der i dag ikke er tilgængelige på arbejdsmarkedet. Gevinsten herved vil være dobbelt. Er det muligt at aktivere ledige fjernes ikke blot udgifter til overførselsindkomster, der skabes også skatteindtægter til samfundet. Det er vigtigt ikke kun at fokusere på langtidsledige, men også andre grupper i udkanten af arbejdsmarkedet, som muligvis vil kunne udfylde stillinger, der bliver ledige, når folk i beskæftigelse søger til Maniitsoq og aluminiumsværket. Dette vil gøre det muligt at øge arbejdsudbuddet betragteligt, og dermed forstærke den positive effekt på de offentlige finanser.

Øget mobilitet

Der forventes en tilflytning på ca. 800 personer til Maniitsoq for at dække arbejdskraftsbehovet. I beregnet ægtefæller og børn vil tilflytningen gradvis nå op på 1200 personer.

Det understreger behovet for en øget mobilitet for at Grønland selv i fremtiden kan dække arbejdskraftbehovet, uanset om det endelige tal skulle vise sig at blive flere eller færre end antaget her.

Mobilitetsanalysen viser, at en stor del af befolkningen er ganske mobile, og at arbejde, arbejdsforhold, uddannelse og sociale netværk er væsentlige elementer i forbindelse med mobilitet. Samtidig er der et mønster, hvor der flyttes fra de mindre bosteder til de større byer, hvor der er mulighed for arbejde og uddannelse. Dermed er der en villighed til at flytte for arbejde.

Støttede erhverv

En del af den beskæftigede del af arbejdsstyrken er idag i erhverv, der i forskellig grad er subsidieret. Dermed udgør den del af arbejdsstyrken en omkostning for samfundet, selvom der også leveres en produktion og skatteindtægt. Samfundsøkonomisk vil der derfor være en fordel i at denne del af arbejdsstyrken flyttede over i produktive erhverv. Det vil være med til at øge arbejdsudbuddet, og dermed styrke den positive påvirkning på de offentlige finanser. Dermed sikres det, at så stor en del af arbejdsstyrken som muligt er med til at bidrage til velfærden, i stedet for at være afhængig af støtte. Hertil kommer, at dette vil gøre behovet for ekstern arbejdskraft mindre.

Påvirkning af øvrige erhverv

Erfaringen fra Island har vist at de øvrige erhverv bliver påvirket af aluminiumsindustrien, idet aluminiumsindustrien som regel vil være i stand til at betale en højere løn. Dette kan skabe den u hensigtsmæssige situation, at nogle erhverv, der er levedygtige men mindre konkurrencedygtige, kan opleve sværere kår, når der skal konkurreres med aluminiumsindustrien om arbejdskraften. På den ene side understreger det behovet for at arbejdsudbuddet gøres større. Ikke blot for at der er hænder nok til aluminiumsindustrien,

men også for at eksisterende erhverv i hele landet fortsat har den nødvendige arbejdskraft, og for at undgå løn- og prisinflation.

I Østisland oplevede man under anlægget af aluminiumsværket, at antallet af jobs i den lokale fiskeindustri blev reduceret mere end forventet. Imidlertid skyldes dette ikke direkte det nye aluminiumsværk. Virksomheder, der før havde været under pres for at opretholde et højt antal ansatte – som den eneste eller en af de få lokale virksomheder – havde nu blot mulighed for at effektivisere driften blandt andet ved at skære ned på antallet af ansatte. Det

har været med til at gøre de eksisterende erhverv mere konkurrencedygtige, og dermed sikre deres overlevelse på længere sigt.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at de samfundsøkonomiske vurderinger alene er retningsvejledende, og ikke eksakte opgørelser. De indeholder mange antagelser, om forhold der ikke er truffet beslutning om endnu.

Den samfundsøkonomiske analyse kortlægger dog, hvad der skal til for at Grønland får mest muligt ud af at projektet realiseres.

Regionaløkonomisk analyse

I Copenhagen Economics' regionaløkonomiske analyse 'Effekt på kommunernes økonomi af aluminiumsprojektet', vurderes de mulige effekter på de fire grønlandske kommuners økonomi ved etablering af et aluminiumsværk i Maniitsoq.

Som den samfundsøkonomiske analyse har vist, vil projektets realisering bidrage positivt til den offentlige økonomi, særligt via a-skatteindtægter fra de personer, hvis jobs vil være direkte eller indirekte knyttet til aluminiumsværket.

Analysen fokuserer på driftsfasen, men præsenterer også resultater for kommunernes økonomi i anlægsfasen. Samtidig udpeges de forhold, som har stor indflydelse på, om Grønland og kommunerne vil opnå større eller mindre økonomisk gevinst.

Den andel af de offentlige nettoindtægter som vil tilfalde kommunerne forventes at være i størrelsesorden 44-87 mio. kr. om året i driftsfasen. I beregningerne indgår der ikke forventninger om øgede selskabsskatteindtægter, men det er sandsynligt, at der tillige vil være en gavnlig effekt på dette område også.

Ovenstående tal på 44 mio. kr. illustrerer en situation, hvor det kun er personer, som allerede er i beskæftigelse i Maniitsoq (Qeqqata Kommunia) eller i én af de tre andre kommuner, der får et job på værket eller i de afledte jobs. I dette scenarium besætter ingen ledige personer de jobs, der vil stå tomme i fraflyttersamfundene. Dette modsvarer det forsigtige basisscenarium i den samfundsøkonomiske konsekvensanalyse fra NIRAS.

På baggrund af den nationale mobilitetsanalyse er der gjort antagelser om, hvorfra i eller uden for Grønland det kan forventes, at arbejdskraften vil komme. Udgangspunktet er en samlet forøgelse i efterspørgslen på arbejdskraft på 1.150 personer. Heraf forventes kun en forøgelse af arbejdsudbuddet på 150 personer fra arbejdsstyrken i Qeqqata Kommunia. Dette må ikke forstås således at påvirkningen på arbejdsmarkedet i Qeqqata Kommunia vil blive lille. Antallet af personer fra Qeqqata Kommunia, som vil søge og få nogle af de nye stillinger vil formentlig blive langt højere end tallet på de 150. Deres søgning til de nye jobs forventes i høj grad modsvaret af øget tilflytning af personer fra andre kommuner til de stillinger, som disse personer forlader. Dermed bliver

der en kæde af jobskift, frem for at alle skifter direkte til nye jobs. Nogle skal også overtage de "gamle" jobs, der bliver ledige.

Tallet på 87 mio. kr. overfor illustrerer et scenarium, hvor en del af de ufaglærte stillinger, som vil blive ledige i fraflyttersamfundene, eller de nye jobs i Maniitsoq, besættes af ledige personer. En vellykket opkvalificerings- og uddannelsesindsats vil medføre yderligere en stor regional- og samfundsøkonomisk gevinst, som dog af forsigtighedsgrunde ikke er medtaget i beregningerne. Uddannelsesindsatsen er nærmere beskrevet i afsnittet nedenfor om betydningen for uddannelses- og kompetenceudviklings-systemet.

Den større økonomiske indtægt i kommunerne vil være skævt fordelt. Qeqqata Kommunia vil, ikke overraskende, nyde økonomisk fordel, da aluminiumsværket forventes at skabe mange nye, og relativt vellønnede jobs. Det skaber øgede skatteindtægter til Qeqqata Kommunia. Kommunen vil dog også få øgede udgifter, til daginstitutionspladser, skole mv. i Maniitsoq.

Det må også forventes, at en del af nettogevinsten for Qeqqata Kommunia vil skulle anvendes til tilpasning af serviceapparatet til den nye befolkningssammensætning. Tilflytning og højere indkomstniveau vil medføre nye krav til blandt andet kulturtilbud og forbedring af infrastrukturen. Desuden skal der betales renter og afdrag på eventuelle lån, der optages i etableringsfasen som følge af investeringer i udbygningen af Maniitsoq by.

Påvirkningen på økonomien i Qeqqata Kommunia må samlet antages at være ganske positiv, men dog betydeligt mindre end den effekt som det har været muligt at beregne i delrapporten – Effekt på kommunernes økonomi af aluminiumsprojektet".

Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunia står umiddelbart til at miste indtægter, fordi en andel af de beskæftigede rejser, og dermed vil kommunerne miste skatteindtægter.

Hertil kommer det problem som byer og bygder i befolkningsmæssig tilbagegang ofte oplever: Offentlige besparelser gennem nedjustering af kapaciteten kan være vanskelige at gennemføre. Først når tilbagegangen i børnetallet er så stort, at eksempel-

vis to skoleklasser kan slås sammen til én, eller en hel daginstitution kan lukkes, kan der realiseres betydelige besparelser for kommunen. Mange mindre byer og bygder har dog ingen mulighed for at nedlægge klasser/institutioner, fordi man allerede er nede på én. Derfor er det i regionalanalysen antaget at kommunerne på kortere sigt kun vil kunne opnå at spare halvdelen af sine udgifter til fraflyttede børn og plejekrævende ældre.

De øvrige kommuners tab kan dog nedbringes betydelig, hvis det lykkes at få flere ledige i arbejde i de stillinger, der bliver ledige som følge af fraflytning. Det skyldes, at kommunernes udgifter til offentlig hjælp vil falde, samtidig med, at kommunerne vil opnå højere personskatteindtægter fra disse personer.

Det beregnede nettotab for Kommune Kujalleq og Qaasuitsup Kommunua vil endvidere kunne reduceres eller helt undgås (og en utilsigtet nettogevinst for Kommuneqarfik Sermersooq tilsvarende formindskes) gennem justering af den kommunale udligningsordning.

Den regionaløkonomiske analyses resultater forholder sig til virkningerne af aluminiumsprojektet, men de samme pointer vil gå igen ved andre storskala-projekter, som overvejes i de forskellige regioner i Grønland. Disse øvrige mulige væksterhverv vil også skabe ændrede flyttemønstre samt pres på arbejdsmarkedet. De største økonomiske fordele for samfundet og kommunerne vil også her opstå, hvis arbejdsudbuddet kan øges og gøres fleksibelt.

Som Skatte- og Velfærdskommissionen har klarlagt i sin rapport skal der være incitament til at øge arbejdsudbuddet. For de som forventes at overtage ufaglærte jobs i regionerne, skal der være en økonomisk fordel ved at gå fra ledighed til arbejde.

De personer, der ønsker at flytte til Maniitsoq for at arbejde, skal kunne tilbydes en passende bolig til en husleje, der ikke er for høj. Den velfærdsgevinst man troede at opnå sammen med det bedre betalte job må nemlig ikke forsvinde i højere boligudgifter.

Derfor er det vigtigt for at styrke incitamenterne til at flytte, at der planlægges en tilstrækkelig boligudbygning, og at der udvikles et velfungerende boligmarked i Maniitsoq, såfremt aluminiumsprojektet realiseres.

Betydningen for uddannelses- og kompetenceudviklingssystemet

Et aluminiumsværk i Maniitsoq vil kunne skabe 1.100-1.200 nye grønlandske arbejdspladser – hovedparten heraf vil være i Maniitsoq, men også virksomheder i andre byer vil få behov for flere hænder. Dette svarer til at ca. fire procent af den nuværende arbejdsstyrke kan sikres et godt betalt arbejde. Det gælder enten direkte på værket, eller i et af de afledte jobs, der vil blive oprettet i forbindelse med projektet. Over halvdelen af disse stillinger vil kunne besættes af ufaglært arbejdskraft. Det passer godt med arbejdsstyrkens nuværende sammensætning. Næsten 60 procent af arbejdsstyrken menes at være ufaglærte.

Omkring 25 procent af stillingerne vil kræve en faglært uddannelse og næsten 20 procent vil kræve en videregående uddannelse. I disse to faggrupper er der ingen reel arbejdsløshed. Hvis disse stillinger skal besættes af hjemmehørende arbejdskraft, vil det være nødvendigt at uddanne væsentligt flere for at få det ønskede udbytte af aluminiumsprojektet. Sker dette ikke, vil andre dele af samfundet opleve en

endnu større mangel på uddannet arbejdskraft, end tilfældet er i dag.

Aluminiumsprojektet har potentialet til at løfte den grønlandske økonomi. Hvis dette potentiale skal kunne udnyttes fuldt ud, er det vigtigt, at øge udbuddet af arbejdskraft og tilpasse arbejdsstyrken til det kommende behov. Tilpasningen vil skulle foregå på to fronter. For det første ved at sikre, at de unge i stadig højere grad vælger at uddanne sig. For det andet ved at få opkvalificeret eller omskolet ufaglærte ledige og medarbejdere i erhverv, hvor der er behov for strukturtilpasning for at skabe rentabilitet. Det vil blandt andet medføre en reduktion af antallet af beskæftigede i disse erhverv. Det stiller nye krav til uddannelsessektoren. Formålet med delrapporten om uddannelses- og kompetenceudviklingssystemet er at vurdere, hvilke muligheder uddannelses- og arbejdsmarkedssystemet i dag har for at leve op til disse krav, samt belyse behovet for ændringer heraf.

Muligheder for opkvalificering, efteruddannelse og omskoling

Der findes flere tiltag, som skal sikre ufaglærte opkvalificering, efteruddannelse eller omskoling til nye funktioner. De samme typer uddannelsesmæssige tiltag kan med fordel anvendes i forhold til et eventuelt kommende aluminiumprojekt og andre storskala-projekter. Tiltagene sker gennem Piareersarfiit, PKU-kurser, revalideringsforordningen og i form af mobilitetsfremmende ydelser. Udformningen af tiltagene vil ske i koordination med udviklingen af den regionale udviklingsstrategi, der er ved at blive udarbejdet, fortrinsvis af Selvstyret og kommunerne.

Der er allerede flaskehalse i arbejdsmarkedsindsatsen. En øget indsats kræver derfor overvejelser omkring organiseringen af arbejdet og antageligt øgede ressourcer til Piareersarfiit og omskolingsindsatsen.

De kompetencegivende uddannelser

I dag bliver ca. 750 elever og studerende årligt færdiggjorte. Tallet er stigende, da stadig flere søger om optagelse på de forskellige uddannelsesinstitutioner. Umiddelbart går det derfor den rigtige vej. Der er alligevel en række problemstillinger, der skal tages hånd om for at kunne imødekomme de uddannelsesmæssige krav fra erhvervslivet.

Uddannelsessektoren er allerede presset på grund af alvorlige kapacitetsproblemer. Således er der til stadighed mangel på kollegier, ordentlige undervisnings-

lokaler, kvalificerede lærere og ikke mindst praktikpladser. Lige nu kan uddannelsessektoren derfor ikke leve op til de krav, der kan forventes stillet i forbindelse med etablering og drift af et aluminiumsværk.

Der arbejdes dog til stadighed på at forbedre forholdene i uddannelsessystemet. Uddannelsesplanen fra 2005 er et positivt og fremadrettet udtryk for en politisk prioritering heraf. Uddannelsesplanen er en langsigtet strategi, hvor forskellige indsatsområder kan prioriteres i forhold til hinanden. Det er med til at sikre, at uddannelsessystemet er omstillingsparat.

Desuden vil der gå en årrække fra beslutningen om, at aluminiumsværket skal etableres, til det sættes i drift. Det giver tid til at få tilvejebragt forudsætninger for at øge optaget på de relevante uddannelser, og dermed få uddannet tilstrækkeligt mange til at dække efterspørgslen. Derfor er der grund til at tro, at uddannelsessystemet i fremtiden vil kunne leve op til de krav, der vil blive stillet den. Det kræver dog, at der allerede nu påbegyndes planlægning af sådanne tiltag.

Dette er nødvendigt af flere grunde: Dels tager det tid at omstille uddannelsessektoren, dels er der flere storskalaprojekter på vej. Hertil kommer, at der allerede i dag er stor mangel på faglært arbejdskraft, mens en betydelig andel af den ufaglærte arbejdsstyrke går ledig. Der må endvidere forventes en yderligere tilstrømning til denne gruppe i årene fremover fra erhverv med behov for strukturtilpasning.

Regional social og samfundsmæssig konsekvensanalyse

Formålet med den sociale og samfundsmæssige konsekvensanalyse er først og fremmest at lave et base-line studie, som beskriver status p.t. for en række sociale og samfundsmæssige faktorer på regionalt niveau. Den sociale og samfundsmæssige konsekvensanalyse fokuserer desuden på lokalsamfund, der kan forventes at blive berørt af de ændrede økonomiske og befolkningsmæssige forhold, som etablering af et aluminiumsværk i Maniitsoq vil medføre.

Den regionale konsekvensanalyse skal dermed belyse de bredere positive og negative samfundsmæssige konsekvenser af etablering af storskala-industri i Grønland. Den skal desuden bidrage med input til den regionale udviklingsstrategi (RUS).

Anlægget af aluminiumsværket, to vandkraftværker og ny infrastruktur i Maniitsoq, vil kræve mellem 2600 og 3300 arbejdere. Der forventes 1100-1200 nye permanente arbejdspladser, når værket er færdigbygget og i fuld drift. Af disse regner man med, at hovedparten, ca. 1050 arbejdspladser, vil ligge i Maniitsoq by og på aluminiumsværket.

Påvirkninger af bosætningsmønstret og befolkningssammensætningen

For aluminiumprojektet forventes det, at op til halvtreds procent af de folk der vil arbejde på selve aluminiumsværket ved driftsstart, vil være folk, der kommer fra udlandet. Dette har været tilfældet i Island, hvor man efter fire års drift nu primært har lokal arbejdskraft. I Grønland forventes den udenlandske arbejdskraft afløst af lokale, efterhånden som den planlagte uddannelses- og arbejdsmarkedsindsats slår igennem, hvilket er i overensstemmelse med både Alcoas og Naalakkersuisuts mål om, at aluminiumsværket på sigt skal være baseret på lokal arbejdskraft. Der forventes således at være en tilstedeværelse af udefrakommende arbejdskraft på aluminiumsværket i op til 10 år efter driftsstart. Denne

forudsætning kræver, at man som samfund gør sig tanker omkring integration af større udefrakommende befolkningsgrupper og, hvorledes man rent praktisk kan indrette samfundet på dette.

Under udbygningen af Maniitsoq må der forventes en stor tilgang af mænd i bygge- og anlægssektoren, og den ubalance mellem kønnene, der allerede er i dag, vil blive endnu mere udtalt. Maniitsoq er som alle andre grønlandske byer kendetegnet ved, at der er flere mænd end kvinder.

Base-line studiet har vist, at Maniitsoq gennem de sidste 10 år har haft en nedgang i indbyggertallet på 167 personer svarende til 5,66 %. Yderligere 10 byer har haft en nedgang i indbyggertallet de seneste 10 år, mens blot seks byer har haft en fremgang. Disse nedgange i befolkningen i de fleste byer er i endnu højere grad gældende for de grønlandske bygder, der i gennemsnit har haft en nedgang i indbyggertallet på 17 % fra 1999 til 2010. Maniitsoq kan således forvente at vende en nedgang i indbyggertallet til en betragtelig stigning i indbyggertallet, hvis der etableres et aluminiumsværk. Derimod må de byer der i forvejen har en nedgang i indbyggertallet formodes at opleve en øget fraflytning fra deres byer, når folk begynder at søge jobs på værket eller i de afledte stillinger.

Familiemønstrene og de sociale netværk vil komme under yderligere pres, når flere folk vil forlade de mindre byer og bygderne, for eventuelt at flytte til den nærmeste større by eller Maniitsoq. Der må derfor, være fokus på, at tilflyttere fra andre byer i Grønland, der flytter til eksempelvis Maniitsoq, bliver velintegrerede, således at de falder hurtigt til, og man undgår nogle af de negative konsekvenser, der kan forekomme, når man skal finde og opbygge et nyt socialt netværk.

Der må også være opmærksomhed på, at den tilflytning, der vil ske til Maniitsoq fra resten af landet, i høj grad vil bestå af ressourcerstærke personer. Dette betyder, at nogle byer og bygder må forvente,

at flere af de personer, man i lokalsamfundene tidligere har støttet sig til og regnet med som værende initiativrige og samfundets støtter, til dels må undværes i fremtiden.

Politimesterembedet i Nuuk blev udspurgt omkring deres syn på en eventuel ændring i kriminalitetsniveauet eller formerne for kriminalitet ved en formodet stigning i indbyggertallet på 1000 til 1500 personer. Politiet har ikke gennemført sådanne undersøgelser, og kan derfor ikke give noget kvalificeret bud på. Politiet antager dog, jf. deres erfaring, at jo flere mennesker, der er i en by eller et område, desto mere kriminalitet, må man formode der vil opstå.

Identifikation af negative konsekvenser og fokus på afhjælpning af disse

En så stor investering i og engagering af folk til et så stort projekt som et aluminiumsværk vil også kunne være startskuddet for at tage nogle vigtige diskus-

sioner og beslutninger blandt politikere og i befolkningen.

Etableringen af et aluminiumsværk er et så stort og gennemgribende projekt, at det kræver, at man tidligt i processen har en god idé om, hvorledes samfundet vil forandre sig og i hvilken retning, så man tidligt kan arbejde på at formindske negative konsekvenser og fremme de positive. Jo senere man får identificeret og påvirket forandringsprocesserne desto sværere vil det være at ændre dem, og dermed udvikle samfundet bedst muligt.

Der vil muligvis ske en nedjustering af offentlige aktiviteter og investeringer inden for de områder, der afgiver arbejdskraft. Således må man i de andre byer være forberedte på eventuelle nedjusteringer, såfremt det besluttet at etablere et aluminiumsværk. Som nævnt tidligere, er dette en udvikling som i forvejen har været i gang over en lang årrække, men som kan accelereres ved igangsættelsen af aluminiumsprojektet eller andre storskalaprojekter.

Piarsarsarfik i Maniitsoq må afvise elever på grund af manglende plads eller ressourcer. Dette er ikke særegent for Maniitsoq. Departementet for Erhverv og Arbejdsmarked (ISN) oplyser, at det nærmere er normen for Piarsarsarfik i de fleste byer, at de må afvise op til 50 % af ansøgerne til Piarsarsarfik. En prioritering af denne gruppe af unge uddannelsessøgende, der i dag ikke optages på Piarsarsarfik må have stor opmærksomhed, hvis de som minimum skal opnå tilstrækkelige basale evner inden for især læsning og matematik, der er det normale mindstekrav fra Alcoa til ufaglærte arbejdere.

Hvis personer med svage skolekunderskaber ikke gives reelle muligheder for at opnå en tilfredsstillende folkeskoleuddannelse, risikerer vi et yderligere polariseret samfund i Grønland, hvor denne gruppe ikke får mulighed for at tage del i den hastige økonomiske og samfundsmæssige udvikling, som et aluminiumsværk kan forventes at medføre.

"Jobkæden" som beskrives i NIRAS' samfundsøkonomiske analyse er et positivt scenarium for udviklingen på arbejdsmarkedet, hvor skabelsen af et nyt job i Maniitsoq, kan igangsætte en kæde af jobskift – ikke blot i Maniitsoq, men også i andre lokal-samfund. Den mest positive effekt opstår, når det nye job i Maniitsoq har ført til at en ledig er kommet i beskæftigelse, enten direkte i det nye job, eller ved at overtage et job som er blevet "frigivet" ved denne "kædereaktion".

At folk overtager en stilling, der bliver frigjort, er dog ikke nødvendigvis en selvfølge, da der allerede i dag er rekrutteringsproblemer i alle grønlandske byer. I "jobkæden" medfører det en værdiforøgelse, at én person flytter til Maniitsoq og en ny kan overtage vedkommendes job, men for folk i mindre byer kan der i praksis være tale om en forringelse, såfremt der ikke kommer en ny medarbejder i stedet. Det er således meget vigtigt, ikke at fokusere for snævert på ledige i midtregionen, men skabe muligheder for ledige i hele landet – både til gavn for den enkelte og dennes familie, og til gavn for samfundet som helhed.

Der vil selvfølgelig også være flere positive konsekvenser for samfundet ved anlæggelsen af en så stor og stabil arbejdsplads som et aluminiumsværk. Man skal dog blot være opmærksom på, at for at få det bedste ud af et sådant storskala-projekt, så kræver det en indsats. Alle de positive ting kommer ikke af sig selv.

Arbejdsmiljø, affaldshåndtering og kvalitets-sikring af produkter og procedurer er områder, som det kan forventes, at der bliver sat fokus på fra en så stor virksomhed. Det er områder, der må forventes med tiden vil sprede sine positive aftryk til resten af samfundet, hvis man vel at mærke er opmærksomme på dem og sørger for, at de positive tiltag, der forhåbentlig vil opstå i Maniitsoq og på værket bliver videreformidlet.

Lokal forankring af samfundsudviklingen

Når man ser på den demografiske udvikling i resten af Grønland, så hersker der ingen tvivl om, at nogle områder står over for ganske betydelige ændringer, hvis tendenserne fortsætter. Og man kan desuden forestille sig, at nogle af disse tendenser vil blive forstærket, hvis der etableres et aluminiumsværk i Maniitsoq.

For at befolkningen i andre regioner får det bedste ud af de udfordringer og muligheder, der kan ventes fremover, kan det være en god ide at skele til, hvorledes man har valgt at gribe de forestående ændringer i Maniitsoq an. Her har man arbejdet aktivt med at involvere lokalbefolkningen. Denne involvering kunne også finde sted i andre byer. Eksempelvis kunne et bredt udsnit af lokalbefolkningen (politikere, embedsmænd, erhvervslivet og den "almindelige borger") blive præsenteret for forskellige problemstillinger baseret på udvalgte områder fra baseline studiet, som for eksempel udviklingen på det demografiske område. Efterfølgende kan der gennemføres en debat om forventninger til fremtiden set i forhold til tendenserne i den demografiske udvikling og de konsekvenser og udviklingsmuligheder, som et storskala-projekt, såsom aluminiumsprojektet, kan have for ens respektive by eller region.

Lokalbefolkningen gives dermed mulighed for at udtrykke positive og negative forventninger til et givent projekts indflydelse på netop deres by eller region. Der gives en mere detaljeret og alsidig tilgang til at beskrive baseline og lave konsekvensanalyser. Endelig kan man fremkomme med forslag til initiativer og identificere parametre, der kan være med til at styrke og udvikle vores samfund hånd i hånd med de storskala-projekter som i dag er i støbeskeen.

Referenceliste

NKA rapporter

An Archaeological Survey in the West Greenland Inland, summer 2007, in Advance of Proposed Development of Hydroelectric Power (kun på engelsk) – April 2008

Den kulturhistoriske betydning af områderne omkring søerne Tasersiaq og Tarsartuup Tasersua i Vestgrønland & Forslag til Redningsarkæologi og Dokumentation såfremt disse opdømmes (forkortet udgave på dansk/grønlandsk/engelsk) – maj 2009

Culture historical significance on areas Tasersiaq and Tarsartuup Tasersua in West Greenland & Suggestions for Salvage Archaeology and Documentation in Case of Damming Lakes – Final Report (kun på engelsk) – maj 2009

Archaeological Surveys in the West Greenland Inland, summer 2009, in Advance of Proposed Development of Hydroelectric Power (kun på engelsk) – november 2009

An Archaeological Survey in the West Greenland Inland, summer 2008, in Advance of Proposed development of Hydroelectric Power (kun på engelsk) – januar 2009

SMV rapporter

SMV rapport 2007

Version udsendt i høring 10/12 2007 - 15/1 2008.

SMV Høringssvar 2008

Høringssvar samt bemærkninger hertil. Februar 2008.

SMV Rapport 2008

Version, hvor høringssvar er indarbejdet. Februar 2008.

SMV Rapport 2010

Version med nye data indarbejdet. Begyndelsen af 2010.

Baggrundsrapporter

Konsulentrapporter for 2007-2010

Regional Udvikling

Seminar om Regional Udvikling - januar 2008.

NIRAS

Aluminiumsprojektets økonomiske betydning – januar 2010

Mobilitetsstyregruppen

Mobilitet i Grønland – Nuuk 2010

Greenland Development

Fakta om Maniitsoq – Maj 2010

Copenhagen Economics

Effekt på kommunernes økonomi af aluminiumsprojektet - juli 2010